

Maar vroeger stonden de mensen met de kollektteschaal of de kruisvaarderskiel voor je neus: het is Gods wil.

Ja ja. Volgens die mensen was het Gods wil, dat alle negerkindertjes jaeger jakjes zouden dragen. Er is toch wel veel verandert. Dezelfde soort mensen mompelt nu : ajakkie, er komen negers in de straat wonen.

De mensen stellen plechtig, dat het de wil van God is, dat men zijn medemensen lief zal hebben. Maar ja, wanneer je ziet wat er in sommige huwelijken al aan de hand is, zo kun je wel nagaan hoe het dan met de wereld gesteld is.

Waar blijf ik dan met alles wat men beweert dat God is en God wil? Waar blijf ik met alles, waarvan men mij vertelt dat het toch werkelijk uit die God voortkomt?

Ik kan nog verder gaan in deze trant, maar ik heb hiermede al heel veel gezegd: de God van het verleden, die heerser op zijn troon, die eenvoudig bepaalde dat een bepaald land voortaan van een bepaald volk en Israel naar Kanaän stuurde met de opdracht om, met gods hulp natuurlijk, genocide te plegen.

Die god kan nu niet meer bestaan. Mogelijk vraagt u zich af hoe ik aan deze laatste uitspraak kom? Maar heeft Aaron dan niet de burgers van Jericho over de kling gejaagd, hebben de joden niet alles gedaan wat hen mogelijk was om de Filistijnen uit te roeien? Hebben zij tot het laatste toe niet getracht, alle Amelekieten te doden? Hoe leest u de bijbel dan wel?

Zeker, het is hen misschien niet altijd en geheel gelukt. Maar zij hebben kennelijk dergelijke dingen wel degelijk nagestreefd en gedaan. Want zo staat het dan toch wel in de bijbel.

En was het volk uitverkoren? Ik wil het aannemen. Maar wat een vreemde wraakzuchtige god was dit dan? Die ken ik niet meer terug uit de meeste predikingen van deze dagen.

Neem het geval van Salomo. Dat was ook een man. En wanneer je als vorst een aardige queen tegenkomt, ook al komt die dan uit Sheba, dan wil je als vorst wel eens iets. Trouwens, de man had pas 365 vrouwen, dus er kon er best nog een bij voor eventuele schrikkeljaren.

Maar was het daarom nu noodzakelijk de zoon van die man aan zijn haren te laten hangen en te laten doden? En waar blijf ik met de rechtvaardigheid van die god, wanneer de fouten der kinderen - en dat staat er toch werkelijk - bezocht zullen worden aan hun kinderen tot in het zevende geslacht? En soms zelfs tot zeven maal het zevende geslacht?

Neem mij niet kwalijk. Voor mij is dat geen liefdevolle en rechtvaardige God, maar eerder een slachter. Wanneer je al die verhalen over God eens op de keper beschouwt en desnoods vergelijkt, wat de geschiedenis is volgens de christenen, de mahomedanen e.d., dan vraag je je toch wel af "waar blijven wij dan als mens?"

Wat is de betekenis van een mens, een geest, een ziel dan? Die is er eenvoudig niet. Irgens zit een tiran op zijn troon en die zal wel eens even uitmaken, wat goed voor je is. Het lijkt verdorie Van Agt wel.

Wat meer is: God doet zijn uitspraken vanuit de hemelen door mensen waarvan je dan maar moet aannemen, dat zij oprecht zijn. Hijzelf zal nooit naar je toe komen om duidelijk te maken, dat je iets verkeerd doet. Hij zit maar in de hoogste hemelen te decreteren. Erg menselijk dunkt mij. Ook van Agt gaat eerst naar China om vandaar het volk duidelijk te maken dat hij, al is er niet gekozen, ook de volgende periode nog premier blijft.

Trek nu dergelijke parallellen eens. Kijk eens naar al die komedie. Kijk naar de paus. Het is dat het geen meisje is, anders was hij net de vliegende non. Kijk eens naar die man die vermanende en zegenende rond gaat in de armste landen.

Maar krijgen de bijna verhongerende mensen in die massa dan ook maar iets meer te eten? Eerder nog minder, want de kosten van het bezoek moeten ook betaald worden.

Krijgen zij daardoor dan opeens meer kracht, wordt hun geloof werkelijk door die show sterker? Ach neen. De oploop van het volk is ongeveer hetzelfde als indertijd bij Elvis Presley. Alleen speelt de paus geen gitaar maar wappert hij met zijn handen.

U lacht hier om. Maar wees eens eerlijk. Wanneer je dit alles zo eens beziet, krijgt ook u dan niet het gevoel, dat die God van het verleden dood is?

Let wel: ik zeg niet, dat de kracht waaruit alles is voortgekomen dood is. Want dat is weer heel iets anders. Maar die god, die de mensen zich hebben opgebouwd, dit beeld kan beter op de mestvaalt. Mogelijk dat er dan nog iets bruikbaar uit voortkomt wanneer alles goed gefermenteerd is.

Maar zo zonder meer heb je er niets aan. Wat heb je aan een God die de zegen geeft aan elkaar bestrijdende legers? Wat hebben wij aan een god die alle gestelde eigenschappen zou bezitten maar wel een atoombom mogelijk maakt?

Wat heb je aan een God, die het rechtvaardigt dat mensen van de honger omkomen, dat zij door vulkanen uit hun armelijke krotten worden verdreven, dat zij door aardbevingen worden geteisterd en neer worden geslagen?

Neem mij niet kwalijk, het klinkt natuurlijk allemaal mooi, maar je krijgt wel de indruk dat die God met de mens, zijn voornaamste schepping net zo zorgvuldig omgaat als een laborant met een stel fruitvliegen waarmee hij experimenten uithaalt.

Zo kan die God met al die grootse eigenschappen waarvan men steeds weer spreekt toch niet zijn? Wees eerlijk. Meent u werkelijk, dat het allerhoogste Wezen zo zal zijn?

Zeker het staat in de bijbel en mogelijk kunt u het een en ander ook nog onderlijnen met delen van de evangeliën. Mogelijk staat in die werken wel het een en ander dat ook geheel waar is.

Een God, iets, bestaat er wel degelijk. Ook wij maken het soms mee dat wij opeens gegrepen worden door een onbekende macht, een onbekende grootheid.

Weten wij dan opeens, dat deze invloed God is? Welneen. Je kunt evengoed beweren, dat het een geest is, die eens Jan Jansen heette. Nu ja, Piet dan. Want Jan Jansen heeft het nog heel goed gedaan, zelfs beter dan van Agt. Op de fiets dan.

Zeker, ik heb iets tegen van Agt. Maar dat komt, omdat ik zo tegen alle achterlijkheden ben. Daarom lijkt het mij een mooi voorbeeld, want in een Onderwerp als dit vrees ik op te moeten tornen tegen een grote mate van achterlijkheid.

Een vorm van achterlijkheid die zelfs voor mij tot verachtelijkheid kan voeren. Want dit maakt de mensen mogelijk zich uitverkoren te gevoelen. En dan gaan zij al snel alles verachten wat ook maar iets anders is, denkt, gelooft.

Wat is het verschil tussen Gijsen en de Ayatollahs? Dat de een de macht niet heeft en de ander wel. Maar er worden mensen geknecht, gegijzeld, gedood, alles in de naam van God en in de naam van de profeet.

Zoals men eens de mensen heeft gedood en gemarteld in de naam van Jezus Christus en de openbaring. Geloven zij niet, gehoorzamen zij niet? Dan zullen wij hen eens. Want wij weten wat goed is. Wij zullen onze schapen hoeden. Al moeten wij ze doodslaan. Maar zij moeten en zullen de eeuwige zaligheid in.

Neem mij niet kwalijk. Maar zo was het toch? Of niet soms?

En toch is er dat onbekende, waarvan wij de naam niet weten, waarvan wij het wezen niet kunnen bepalen. Toch is er iets, wat in je kan spreken. Toch is er soms opeens een gloed in je, een glans en zeg je opeens soms: "Hé, zie ik opeens de wereld anders of is zij opeens veranderd?"

Ik denk, dat die oude god dood is. Morsdood. En ik geloof toch, dat er een levende God is, die niet sterven kan. Maar die levende God is het levende in ons allen.

De levende God is die vreemde kracht waardoor wij door blijven leven ook al gaan wij op aarde dood. Het is die vreemde kracht waardoor wij voortdurend met onszelf worstelen, in onszelf beproefd worden ook. Een kracht die achter niet bepaalt.

Mijn levende God is geen regeerder. Hij is eerder ons milieu. En volgen mij zorgen wij met onze godsdiensten voornamelijk voor een geestelijke milieuverontreiniging.

De ware God is datgene waarin je leeft, waardoor en waaruit je leeft. Dat aanvaard ik best. Want er is een kracht waaruit wij leven. Maar wie en wat die kracht is weet ik eenvoudig niet.

En hoe die kracht is? Ik weet hoogstens, wat zij nu voor mij is. Maar verder weet ik ook niets. Het is in ieder geval een kracht die mij dwingt te zoeken naar de mens in mijzelf, die mij er toe brengt te zoeken naar de god in mijzelf, maar ook naar de mens en de god in U. Te zoeken ook naar de kracht in U.

Het is iets, wat mij steeds weer zegt dat je niet alleen ergens geheel boven kunt staan, maar dat je altijd met allen door alle tijden te samen zult moeten zijn en staan.

Ik weet niet precies, wat het is, maar dat noem ik dan God. Vreemd eigenlijk wanneer je het zo beziet: Van Eeden heeft in een zijn van boeken reeds in het eerste hoofdstuk een verhaal over een verschrikkelijke kreet die tot ver over de zee klinkt "De grote Pan is dood". En dat zou dan gebeurd zijn toen Jezus geboren werd.

De ene God sterft en de andere wordt geboren? Misschien is dat wel waar. Want de goden die eens zo machtig waren en die het leven van alle mensen toch ook zo volledig hebben beheerst in de tijd voor Christus, zelfs Jahwé, zijn in feite verdwenen.

Zelfs de jood die leeft volgens de gebruiken, de regels en de wetten denkt in deze dagen anders dan zijn voorvaderen. Hij is niet meer de oude jood uit de dagen van David of Salomo - ook al wil hijzelf graag geloven dat dit wel het geval is.

Zoals hij niet meer dezelfde jood is als degene die eens leefde in Babylon of elders in de vroege diaspora. De jood van heden is iemand, die de oude wetten en regels nog steeds opvolgt, de oude spreuken nog steeds gebruikt en toch voornamelijk christelijk denkt, humaner denkt wanneer het er opaan komt. Hij kan bijna niet anders.

Zeker, hij denkt openlijk wat meer aan wraak, aan oog om oog, tand om tand dan de christenen openlijk toegeven te doen. Maar dat is dan ook wel het grootste verschil.

Zijn God leefde eens? Goed. Uw christelijke God leeft? Goed. Maar die voorstellingen van God kwamen tot stand op het ogenblik, dat er een invloed veranderde en een nieuwe aera begon.

Misschien is het wel eens leuk, de astrologische grote perioden na te gaan. De tijd van het ene teken komt ten einde, de invloed van het andere teken breekt aan. En wat zij je dan? Opeens breken overal nieuwe openbaringen en denkbeelden door.

De eerste 700 jaren van uw jaartelling zijn er aan aantal nieuwe wereldgodsdiensten ontstaan. In feite hebben zij het oude voor een groot deel overvleugeld en de vormen en inhoud van hetgeen van het oude blijft sterk beïnvloed.

De goden, die eens oppermachtig schenen zijn van hun hoge verblijfplaatsen afgedaald en langzaam maar zeker verworden tot legenden. En dit is vele malen juist rond de wisseling van beheersend sterrebeeld gebeurd en niet slechts een enkele keer.

Het beste kunt u dit nog volgen bij de filosofen van China, wier werken nog het best bewaard bleven. Een nieuwe tijd breekt aan en opeens ontstaan overal nieuwe meesters, verandert de structuur van de maatschappij zelfs. Plaats in de tijd eens denkers als Lao Tse en Kun Fu Tse.

Het nieuwe denken wordt wel vervolgd en verbannen, maar breekt toch door. Zoals het taoïsme zich in een nieuwe vorm baan breekt. Vergelijk deze tijdstippen dan eens met veranderingen in het hindoeïsme, waar dan opeens de nadruk op geheel andere goden komt te liggen en in korte tijd gebruiken en denkwijzen zich sterk veranderen. U zult constateren dat in een dergelijke periode opeens Krisna veel belangrijker wordt voor de meeste mensen dan Shiwa, die tot dan de meeste vereerders kende.

Hoe dat zo komt? Wij weten het eigenlijk niet precies. Maar de beelden van de goden schijnen te sterven of weg te kwijnen wanneer de mensheid een nieuwe fase van haar bestaan binnentreedt. En dat betekent voor mij, dat goden wel degelijk kunnen sterven, uit het leven op aarde min of meer kunnen verdwijnen.

En ik meen dat dit evenzeer het geval is met goden die een lange tijd "de Ene God" genoemd werden. Volgens mij zijn het alleen door mensen geschapen beelden, die zo vallen.

Maar er is volgens mij één kracht die van het begin van alle schepping of bestaan actief is geweest. Niet alleen op de aarde, maar overal waar je maar denken kunt en verder. Een vreemde kracht die alles omvat, die blijft bestaan.

Maar de mens kan die kracht zonder meer niet verwerken. Hij kan er eenvoudig niet mee uit de voeten. Soms zijn er ogenblikken dat de mens ook niet meer kan leven met de beperkingen die uit de oude godsvoorstellingen gegroeid zijn. Dan schept hij zich een nieuw beeld van God.

O, ik weet het, het is bijna sacrilege om te zeggen dat het oude testament eigenlijk al lang voorbij is, geen betekenis meer heeft. En toch heeft Jezus zelf u gezegd - volgens de evangeliën - Ik ben u het einde van het oude verbond.

Dat is dan toch niet geheel om niet gezegd neem ik aan. Zeker wanneer je gelooft in de goddelijke oorsprong van de evangeliën. Maar je kunt het oude testament niet terzijde laten, want daarin vindt je zoveel heerlijke spreuken waardoor je alles wat je doet kunt rechtvaardigen en tot de wil van God kunt verklaren.

Ben je rijk? God beloont naar verdienste. Trekt u steun? Beter een hand vol rust dan twee vuisten vol arbeid. Ben je tegen het feminisme? God schiep de vrouw uit de rib van de man.... Nu ja, tegenwoordig kost zij hem een rib uit zijn lijf.

Ik wil maar zeggen dat je, wanneer je over voldoende "heilige" spreuken beschikt, je alles wat je bent en doet wel tot deel van de goddelijke wil kunt rationaliseren.

Een beetje handige exegese en zelfs uit de bijbel en uit de evangeliën kun je alles tot de wil gods maken wat je zelf maar bent of wilt. Kolonisieren? Natuurlijk. Jezus heeft alle volkeren tot zich geroepen en dus is het onze taak er voor te zorgen dat zij ook gaan. Dat de verdoemelingen dat niet willen is hun zaak, daar hebben wij niets mee te maken, want wij verzeylijken immers de opdracht die God aan ons gegeven heeft? Stoffelijke zaken zijn onbelangrijk wanneer het er om gaat hun heidense zielen te redden voor het helle vuur. Zelfs als wij hen daarvoor tot slaven moeten maken. Dit is Gods Wil en wat wij er aan verdienen is Gods zegen op ons werk.

Is dit onzin? Was het nooit zo? Vergeet dat maar even. Zelfs in 1846 predikte een bekende engelse predikant nog hierover. En er zijn meer vreemde zaken. Wist u b.v. dat het algemeen geloof aan een leven na de dood voor iedereen nog geen 3000 jaren oud is en ook niet bij de voorchristelijke joden bestond?

Over dergelijke dingen hebt u waarschijnlijk zelden of nooit nagedacht. Toch zijn de verwachting van de hemel, de angst voor de hel zaken die ook u, zelfs wanneer u beweert niet te geloven, voortdurend dreigen te vervolgen in uw dromen wanneer u aan de dood denkt.

Waarom dan wel? Omdat het u zo is bijgebracht toen u jong waart. Hemel en hel vormen in feite uw beeld van God. Uw dienst aan God is gebaseerd op de begeerte naar een onbewezen hemelse zaligheid en de angst voor een al even onbewezen verdoemenis.

Vraag u dan liever af, wat u zelf bent. Wat spreekt er in jou? Wat is dat vreemde leven dat kennelijk door blijft zonderen zelfs wanneer het lichaam al van de dood heeft geproefd? Want die dingen worden langzaam aan ook redelijk bezien steeds aannemelijker.

Tja, wat is dat dan? Dat is uit God? Natuurlijk is het uit God. Maar uit welke god? Kunt u mij dat dan vertellen? Want de algemeen gangbare god gaat het in deze dagen niet zo goed. Waarom anders zou men steeds meer oosterse godsdiensten, denkwijzen en systemen overal op zien rukken? Waarom komen er steeds meer gemeenschappen die zich godsdiensten noemen en in feite niets anders doen dan hersenspoelingen toe passen op alle potentiële gelovigen? Natuurlijk altijd ter ere van God en alleen op last van God.

Ik zeg dat de god, waarop men dit gezag, deze macht baseert er niet is, dat hij niet bestaat. Ik kom wel degelijk tot de konklusie, dat god dood is. De god die de mensen zich hebben geschapen is gedood door het misbruik dat de mensen hebben gemaakt van datgene, wat zij God hebben genoemd.

Wat overblijft is het onbestemde. Wat leeft is de werkelijke kracht van het leven. Misschien, wie weet, zal er een ogenblik okomen waarin in dit al alle beweging langzaam ophoudt tot alles in een steriele balans nog is zonder enige straling, zonder enige kenbaarheid.

Maar betekent het dan, dat die onbekende kracht, die God er dan ook niet meer zal zijn? Wij weten het niet. Want God is voor ons een potentie, een mogelijkheid. Hij is een aanwezige energie, een in ons werkende kracht.

Maar wie hij is, wat hij is kunnen wij niet zeggen. Wanneer wij ons een beeld bouwen van onze god zo doen wij dit alleen maar, om zo de kracht van die onbekende god te kunnen beleven en niet, omdat onze voorstelling waar is.

Wij zijn mensen die menen genezen te worden door het aanraken van een stuk steen. Daar mag dan geen graf onder liggen, daar mag een heilige onder begraven zijn of een zondaar - de bron kan zelfs een uitverkooptruuk zijn van een handelaar die zijn religieuze beeldjes kwijt wil. Maar die mensen genezen vaak.

Hoe kan dat dan? Tja, dan moeten wij spreken over zelfsuggestie, menselijk voorstellingsvermogen en dergelijke dingen. Wat een doekje voor het bloeden betekent, wanneer wij de feiten nagaan:

Medisch gekonstateerd zijn er heel wat moeilijk te verklaren genezingen geweest, waaronder zelfs beenbreuken genoemd worden. Het ging hierbij om gekomplieerde beenbreuken die op een vreemde en onverklaarbare wijze, een maal zelfs binnen 24 uur, geheel genezen waren. Dat kun je niet zonder meer met suggestie en geestelijke onevenwichtigheid afdoen daucht ik. Maar hoe kan dat dan?

Maar dergelijke feiten zijn niet alleen in godsdienstige centra geregistreerd. Zij kwamen ook voor bij genezers die werken met "geesten". Zij roepen hun "medische helpers uit de geest" aan, leggen de hand op aan iemand die spastisch is en opeens wordt alles beheersbaar. Na korte tijd heeft het patientje - een kind - er zelfs geen last meer van.

Hoe kan dat dan? Suggestie? Een fluidum? Er zijn vele verklaringen voor dergelijke gevallen, tot zelfs de ontkenning van het werkelijk bestaan van de kwaal, zelfs indien men daarvoor de deskundigen die het bestaan daarvan hebben gekonstateerd moet ontwaarden tot dwazen.

Of is de werkelijke verklaring misschien dat éne wat men voortdurend en konsekvent over het hoofd pleegt te dien: Een geloof, dat ongeacht de vorm waarin het bestaan in zich mogelijkheid betekent iets van de potentie die de onbekende God voor ons is tijdelijk of soms zelfs blijvend te realiseren.

Maar dan moet ik ook weer stellen, dat er een God is. Zeker, er is een god, altans zo noemen wij het maar bij gebrek aan betere gegevens. Aan de andere kant zal menigeen zich af gaan vragen wat hij met zijn eigen exclusieve en enig ware godsbeeld moet doen, wanneer opeens blijkt dat dit niet veel meer is dan een enkele kraan in een heel leiding-net?

Stel u dit voor: U hebt een enkel tappunt, een enkele kraan, in uw woning. Alle mensen hebben zo iets. Alleen maar als voorbeeld natuurlijk. Ik besef zeer goed dat de mensen hier dat maar weinig hygienisch vinden en op zijn minst menen een douche of kuipbad nodig te hebben om met het door hen verontreinigde water hun verontreinigingen weg te kunnen spoelen.

Maar neem even aan dat het ook bij u even is zoals ik stelde. En stel u dan voor, dat u de straat optrekt, al roepende: er is maar één ware kraan, de mijne.

Krankzinnig? Maar als een mens contact heeft met die onbekende kracht dan stelt hij niet dat het die ene kracht is die middels dit beeld, deze voorstelling in en door hem werkt. Hij zegt dat zijn godsbeeld hiermede zijn werkelijkheid bewezen heeft en dat een ieder dat moet aanvaarden.

Maar is dat dan niet hetzelfde als stellen, dat het de kraan is die het water voertbrengt en niet het leiding-net, dat op zijn beurt weer zijn inhoud elders zal moeten ontleen?

Wanneer ik de mensen hoor redetwisten over het enig waar zijn van hun God en hun leer vraag ik mij wel eens af: mensen, hebben jullie van het idee God niet een soort speeltuig of wapen gemaakt dat met de werkelijkheid en de feiten niets meer gemeen heeft?

En wanneer ik hatelijk wil zijn kan ik zelfs uitroepen: o gelovigen, jullie hebben van een oceaan van kracht een vent met een baard gemaakt. Jullie hebben van de eeuwige werveling van kracht en verandering, zoals die leeft in de ruimte, de planeten en de sterren, een engelenkoor gemaakt.

Dat vindt ik trouwens toch een ellendig denkbeeld, dat engelenkoor: U, hier op aarde steeds weer geteisterd door geluidsoverlast hebt toch nog braaf geleefd en u komt de hemel binnen. En wat begint daar: "plum, ploem, halleluja, halleluja" enz. enz. Steeds maar door. Want volgens de overleveringen doen vele engelen en alle zaligen niets anders dan God voortdurend en met luider stem loven. Uit ben je.

En kom je in het rijk beneden dan is het al even erg. Je hebt in je leven al zoveel last gehad met de gehorigheid van moderne woningen en de zo u steeds weer beïnvloedende burenruzies en nu hoort u overal en nadrukkelijk nog steeds kermen.

Want in menige flat hoor je boven een western op t.v., beneden het concertgebouworkest op de plaat en links live een vrouw die haar

man luidkeels vertelt dat hij niet deugt en rechts een man, die zijn vrouw al evenzeer live vertelt, dat zij niet geheel zuiver op de graat is.

Heerlijk. Echt de moderne tijd: de mens op het kruis van ergernis veroorzaakt door allerhande dingen tegelijk. Alleen, wat is nu de waarheid? De western, het oncertgebouworkest, de ruzie links of die rechts? In feite allen, maar eerst wanneer je die stuk voor stuk volgt en beleeft zeggen zij je werkelijk iets.

Ik denk, dat het met God ook zo is. God is rond ons en in alle dingen. De werkelijke God, de werkelijke Kracht. Maar wat hij voor ons is is sterk afhankelijk van hetgeen waarop wij afgestemd zijn. Waar luister je naar?

Wij luisteren gemeenlijk maar naar één kant en roepen dan uit: ha, ik hoor God. Potverjoppie. En wanneer het geluid dan ophoudt vragen wij ons af waar Hij gebleven is, omdat wij immers niet luisteren naar alle andere blijken van Zijn werken in alles.

Lieve mensen, god is dood. De god die op de altaren zou zweven is dood. De god die de offers vergt is dood. De god die de zonden zou vergeven is dood. De god die de zonden heeft vastgesteld is overleden.

In plaats van dit alles blijft alleen maar een kracht, het wezen van alle dingen, de wezenlijke eenheid die alles verslindt, zelfs de tijd. Dat leeft.

Dan kunt u met enig leedwezen kijken naar al die mensen die zo druk bezig zijn de wil Gods te verdedigen: "Wij kunnen helaas abortus niet volledig verbieden. Maar wij moeten er voor zorgen, dat deze onder controle plaats vindt en dat, vanuit onze christelijke overtuiging handelende, dit zeker niemand ooit gemakkelijk wordt gemaakt. Wij zullen dan ook tegenstemmen tenzij beraad met geneesheer en een wachttijd wordt ingewekt in het voorstel"

En dat zijn dezelfde mensen, die er weinig of niets aan doen dat er zoveel mensen op de verkeerswegen sterven. Dit zijn dan de mensen die niets doen aan het toenemende aantal zelfmoorden.

Deze mensen gebruiken steeds maar weer lapmiddelen, al is het alleen maar omdat er zo weinig zaken zijn die je werkelijk doelmatig kunt verbieden in deze maatschappij. Aan de andere kant ben je gelovig en maak je dus regels, waardoor je een ieder aan je eigen mores pretendeert te onderwerpen. Dat verandert in de praktijk niet veel, maar je gemoed is dan in ieder geval gerustgesteld.

"Wij moeten het besef van de heiligheid van het leven vooral in stand houden. Euthanasie is uit den boze, zelfs wanneer de patient zelf daarom vraagt en de dokter zeker weet, dat hij niet meer te genezen is. Laat hem maar lijden. Dat is Gods wil".

Jaja. En zet ondertussen dan nog maar een paar atoomcentrales neer jongens. Zeker, er kan een ongeluk gebeuren, maar de kans is 1 op 1.000.000. Zeker, wanneer het toch gebeurt is er een kans, dat er een paar millieoen mensen direkt of na enige tijd daaraan sterven. Maar in dat geval hebben wij toch al het verlies van de investeringen in de centrale en het tekort aan energie te verwerken, dus dan hebben wij dat ding toch niet meer nodig voor die mensen en de mensen niet meer voor dat ding."

Dat is gemeenlijk ongeveer de praktijk, maar ook dit geeft men zichzelf niet toe, evenmin als het feit, dat de god die je zegt te eren alleen nog maar een droom is en meer niet. Je spreekt idealistisch en van uit de ware leer. Je spreekt vanuit je overwegingen t.a.v. de groeiende energiebehoefte, de welvaart, van alle toenemende noodzaken.

Het klinkt even mooi als een preek. Maar het komt er in feite dan wel op neer dat de mensen met God als rechtvaardiging zichzelf hebben aangesteld als hoofdbetuttelaars boven al hun medemensen.

Zij menen dat dit recht en hetgeen zij hun - vaak winstgevende - taak achten door God zelf gerechtvaardigd wordt. Maar die god is dood! De betuttelende god is dood, de levendgevende God leeft.

God is leven. God is in de zon en in de maan. God is in de regen en in de wind. God spreekt in het ruisen van de bomen en het groeien van het graan. God schittert je tegen uit de bloemen en zoemt mee met de bijen.

God zingt in je hart wanneer je voor een ogenblik kunt geloven dat je leven zinvol is. Die god leeft. Zeker. Hij leeft zelfs in je. Hij prikkelt mee met je smaakpappillen en knort mee met je lege maag. De god die in al het levende het leven is bestaat.

Maar de betuttelaar heeft nooit bestaan. Hij is iets wat de mensen hebben opgebouwd uit hun behoefte om een heerschappij over anderen te rechtvaardigen, om zich uitverkoren te kunnen gevoelen boven anderen. Zij schiepen die god om voor te kunnen gevoelen dat zij beter en meer zijn dan alle anderen.

Zeker, Jezus redt, Jezus redt, Jezus redt slechts door gebed. Vergeet het maar. Het beste gebed baat je geen zier wanneer je daaraan geen daad toevoegt waardoor je je één kunt gevoelen met God, of dit nu een imaginair beeld danwel de werkelijke kracht is.

Geloof is iets wat niet alleen maar ligt in woorden. Geloof is iets wat deel is van je wezen. Maar aanvaardt dan ook alles wat daaruit voortkomt aan mogelijkheden en noodzaken.

Dacht u, dat een scheppende god uw wereld en al die mogelijkheden die men daarop vinden kan werkelijk geschapen zou hebben, wanneer Hij dit niet gewild had?

Laat ons eens denken aan de nu algemeen nog openlijk beleden godsvoorstelling. Wat voor een vreemde sadist is dat eigenlijk? Hier is het paradijs. Al deze dingen zijn van u, maar van deze boom zult gij niet eten.

En dat terwijl elke psycholoog u kan vertellen, dat men juist door dit verbod zich tot het verbodene meer dan normaal aangetrokken zal gevoelen. God was toch aan het scheppen. Waarom dan niet meteen die rotboom weg gelaten?

Denk je eens in. Dan zou Eva nooit in de fruithandel terecht zijn gekomen en had Adam zijn brood niet in het zweet zijns aanschijns de kost behoeven te verdienen maar had hij meteen in de ww kunnen gaan.

Wat is dat eigenlijk voor een god, waarover men zo vaak spreekt? O ja, God laat toe dat wij zondigen nadat hij ons eerst de middelen daartoe heeft gegeven - om ons te beproeven.

Neem mij niet kwalijk, dat is een mooi heer. Hij maakt je eerst zwakt, schept alle kansen om nog zwakker te worden en wanneer je zwakte dan ook duidelijk blijkt dank zij deze beproevingen: Huplakee, naar de bokken. En als je weet hoe het al in een geitenstal stinkt kun je je wel indenken hoe het bij de bokken is. Neen, voor mij zit aan een dergelijke godsvoorstelling een luchtje.

Wees nu eens eerlijk. Kan er werkelijk een god bestaan, zelfs wanneer wij aannemen dat hij verder al liefdevol, alrechtvaardig is en de rest, die deze dingen doet? Kan er een god zijn, die in zijn rechtvaardigheid decreteert dat iemand met twee borrels te veel op een kind van 3 jaar dood rijdt?

Want het is dan ook die god die oorzaak en gevolg als wet stelt, zodat iemand die in een vrolijke bui ergens een rotje in een brievenbus gooit de oorzaak wordt, dat een kind van 7 jaar door verstikking zou kunnen omkomen - en vaak ook omkomt?

Rechtvaardig lijkt het mij niet en toch komt ook dit van die god. Want hij kan toch alles, hij weet toch alles? Hij is toch zo alliefdevol,

beweert men? Nogal liefdevol, wanneer je kinderen die zelf geen schuld hebben aan iets eenvoudig gweg laat stikken, dood laat rijden, alleen omdat een ander een fout maakt. Liefdevol? Kom nou.

Wanneer een God dit alles kan voorkomen en het niet doet, dan is hij door het toelaten van die gevolgen volgens mij de heler van de zonden van de mensen. En als ik mij niet vergis is de heler even strafbaar als de dief en in feite vaak meer schuldig.

Ik geloof in een levende God. Maar dan in een god die alle dingen geschapen heeft. Ik geloof in een God die alle dingen geschapen heeft omdat zij nodig zijn, omdat zij zinvol zijn - ook al is het vaak voor ons nog moeilijk de zin te beseffen.

Ik meen dat, zo die God het lijden toelaat, dit alleen gebeurt omdat lijden inhaerent is aan de schepping, voortvloeit uit het zijn, het bestaan. Maar dan geen God die de mensen of wie of wat dan ook tot lijden zonder meer veroordeelt. Geen god die door Zijn Wil het goed of het kwaad schept, maar iemand die de existentie van al schept omdat hij weet, dat het bestaan oneindig is en alle gebeuren vergankelijk is.

En dat lijkt mij dan toch wel iemand anders dan die gepredikte god die u maar een enkele kans geeft. Goed beschouwd is volgens het oude geloof het leven niet veel meer dan een loterij. Je wordt het leven ingeschopt, gemaakt.

En god stopt in het wordende lichaam dan onmiddellijk een zieltje. Hij is voortdurend in de weer zieltjes te poten zoals een teler zaadjes in voorgevormde kluiten duwt.

Daar ben je dan, met al je goede en kwade mogelijkheden. Hij zorgt verder niet voor u, maar kijkt eenvoudig wat er van komt. En is het resultaat niet naar verwachting dan werpt hij je eenvoudigweg in de eeuwige vuil- of verbranding. Pardon, in de hel.

Wanneer die God u alleen die ene kans heeft gegeven en meer niet zou het volgens mij veel rechtvaardiger zijn geweest wanneer hij geen leven na de dood had geschapen.

Maar er is een leven na de dood. Voor u is dit mogelijk nog een geloofspunt, maar voor mij is het een zekerheid: ik zit er al een tijdje in. Maar indien er een leven na de dood is en daarna weer de mogelijkheid tot een leven in de stof, op deze planeet of elders, dan is leven een continuïteit.

Dan is het vanuit het goddelijke bestaan het enige wat werkelijk belangrijk is en niet meer het gebeuren in het bestaan. Maar dan moet je ook toegeven: wijzelf zijn het, die het beeld van ons leven bouwen, zo goed als wijzelf het zijn die ons een beeld van onze God bouwen.

Maar dan wordt het hoog tijd dat wij eindelijk beseffen dat die z.g. god dood is, die als een eeuwige kritikaster ons een engel en een duivel meegeeft, waarvan de een goede daden heeft op te tekenen en de ander gretig alle zondigheid bevordert. Het lijkt verdorie wel of de duivel de geslepen adviseur is van het een of andere helse reclamebureau.

Neen. Er is een levende god, of beter: Een Levende Kracht. Maar deze Kracht staat ver weg van alle beelden die men ooit heeft gemaakt van God.

Wanneer ik de mozaïsche wetgeving bezie zo staat er aan het begin al schijnen de mensen daaraan zelden enige aandacht te wijden: Ik ben de Heer uw God. Gij zult geen beelden voor mijn ogen stellen.

Jaja. Men dreunt het op. En ondertussen boetseert men zich steeds weer een beeld van een god die rechtvaardigt dat men van de wereld maakt wat men zelf - vol onbegrip - meent dat zij zou moeten zijn.

Arm beeld. Dat ayatolt maar aan, dat vaticaant maar door, met of zonder concilie, predikt vanuit de goedgekeurde stelregels van het

moderamen.

En de theologen zijn voortdurend in de weer om hun eigen twijfels en onzekerheden te kristalliseren in regels, die zij dan de gelovigen op proberen te leggen als de enige en onaantastbare waarheid.

U hebt de keuze: wilt u leven met de dode god, die u om de hals hangt als de albatros eens de zeeman in het oude gedicht? Of wilt u leven met de levende God, met een geloof dat zegt: Hoe ik ook denk aan U, o onbekende kracht, wanneer ik u bereik is datgene wat gij voor mij zijt voor mij het enig ware. Al het andere is alleen maar een droom die verwaaien zal in de wind van de tijd.

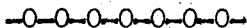
Dit is mijn betoog. Wij gaan nu pauzeren en daarna krijgt u alle kans mij onmiddellijk aan te vallen. Aanleiding daartoe heb ik volgens de bij u geldende normen u zeker daartoe gegeven.

En voor de rest, wanneer u uw geloof liever simodized wilt op opgediend á la Gijsen, modern theologisch, oosters of anders wenst, mij is het om het even. Ik zal uw vragen en eventuele verwijten beantwoorden zo goed ik kan.

Maar op één ding blijf ik hameren: uw geloof is niet de ware god. De ware God is alleen datgene wat u door uw geloof in uzelf kunt ervaren en bereiken. Dit alleen leeft. Al het andere is al zo lang geleden overleden dat het langzaam maar zeker begint te stinken.

Tot straks.

(licht geredigeerd, complete tekst.)

Zo, goedenavond nogmaals.

Alle blutsen weer een beetje bijgetrokken? Alle zere schenen weer recht gemasseerd? Dan gaan wij nu kijken wat u op te merken, in te brengen en tegen te werpen hebt.

Schriftelijk ingediende punten gaan voor.

x U hebt naar ik meen gesteld dat alle godsbeelden uit de mens zelf voort kwamen. Maar mag dit wel zo in zijn algemeenheid worden gesteld? Ik denk b.v. aan grote godsdienststichters als Jezus, Mahomed, Boeda en mogelijk zelfs Mozes.

Is hier geen sprake van hogere kennis, wellicht vastgelegd in beelden en vormen van hun eigen tijd?

- Een ingewikkelde vraag. Laat mij beginnen te stellen dat een bewustzijn - hoe dan ook - van de werkelijke levende kracht nooit in woorden zal kunnen worden uitgedrukt.

Alleen op grond hiervan moeten wij reeds aannemen dat alle door u genoemde leermeesters spreken in gelijkenissen. Maar wie wil spreken in gelijkenissen zal dit uit de aard der zaak dan ook moeten doen in de beelden en termen van zijn eigen volk en tijd.

Stel u maar eens voor dat u, levende in 1700, de mensen een gelijkenis gaat vertellen waarin een auto en een vliegtuig een rol spelen. U bereikt daarmee niets, dus kunt u beter voor een andere vorm kiezen en b.v. uitgaan vande haas en de schildpad.

In hetgeen u stelt steekt zeker enige waarheid. Maar laten wij dan aannemen, dat de god van Jezus, boeda of wie u maar wilt, de werkelijke God is, de werkelijke Kracht.

Hoe zouden zij ook maar iets van deze waarheid kunnen uitdrukken. Zij is eenvoudigweg niet omschrijfbaar. Stel dat zij zouden zeggen: God is in alle dingen - wat dicht bij de waarheid komt.

De mensen van hun tijd zouden onmiddellijk zeggen: dus dan ben ik ook een god.

En er zijn tochal zoveel mensen die zich als kleine godjes gedragen, al laat ik hen nu maar even buiten beschouwing. Wat ik wil zeggen is dit: Ook dan zouden de mensen te maken hebben met een menselijke voorstelling, met iets, wat door hen geschapen is.

Wanneer Jezus spreekt van de "vader" zo gebruikt hij een begrip, dat de Alvoortbrénger inderdaad omschrijft. Maar wat maken de mensen er van? Zoiets als: pappa straft de kinderen wanneer die stout zijn.

En wanneer de boeda zegt dat de uiteindelijke bereiking het niet is begint iedereen onmiddellijk dit niet in te vullen met allerhande zaken die hemzelf goed en begeerlijk lijken.

Het boedisme kent overigens, zoals u mogelijk weet, in feite geen god, maar alleen het bestaan. Daarmede zit het volgens mij iets dichterbij de waarheid dan het christendom.

En daar de boeda geen beeld van een god gaf, heeft men hemzelf maar tot godheid verheven. Wanneer je gaat kijken in de beelden galarij van boedistische tempels dan zie je in het middel de boeda en rond hem allerhande beelden van bodhisvata's en andere groten die het geloof ooit gekend heeft.

De beelden staan daar opgesteld en worden ook vereerd op ongeveer dezelfde wijze als in een katholieke kerk heiligenbeelden staan: in het middel een altaar of mogelijk een H. Hart beeld. Daaromheen de rest: Maria en Jozef, Sint Martinus, Sinterklaas - oneen, die is afgekeurd - en wie je maar wilt, Antonius enz. enz.

Het verschil is dus in de praktijk ook bij de boeda niet zo groot. Ook in zijn "kerk" hebben wij nog steeds temaken met een mensgeschapen godsbeeld.

Kijk je naar de ontwikkeling, of je nu kijkt naar de islam, het boedisme of het christendom, hindoeïsme, taoïsme, dan zie je dat de mensen in die leer hun eigen persoonlijkheid, hun eigen wijze van leven en denken zo sterk projecteren, dat er in feite een kunstmatig godsbeeld ontstaat en een leer, die met de basis niet bepaald veel meer te maken heeft.

Dit zelfgeschapen godsbeeld is het, waaraan de mensen refereren, waartoe zij bidden, dat is ook het beeld dat zij vrezen. Mede hierom blijf ik ondanks uw gelijk op een enkel punt bij mijn stelling, dat alle godsbeelden die de mensheid kent door de mens zelf geschapen zijn.

Voldoende?

x Maar dan blijft het feit, dat er in het begin iets, mogelijk een soort inspiratie bij betrokken is geweest, dat alles niet zonder meer en zuiver uit de lucht gegrepen is.

- Het werkelijke bestaan van een God die de basis vormt van alle voorstellingen kun je niet ontkennen - al kan ik dit vanuit mijn sfeer waarschijnlijk gemakkelijker zeggen dan u vanuit uw wereld. En wel omdat er een onbekende kracht in het gehele bestaan en wel bij voortdurende kenbaar is.

Wanneer iemand dit ervaart en daaraan een gestalte geeft, of hij dit nu doet in een houten beeld, in een taboegebied, woorden of op een andere wijze, kun je zeggen: de waarheid staat er achter.

Maar ik geloof toch dat wij een verschil moeten maken tussen deze waarheid en de vele voorstellingen die men zich daarvan maakt. Daar ons onderwerp uitgaat van de vraag of god nu dood is of niet, moest ik wel nadrukkelijk wijzen op die godsvoorstellingen.

Want het is de voorstelling die de mens zich maakt van god die steeds weer sterft. Ook al blijft de kracht die er achter schuilt dan voortbestaan.

Ik wil nog iets verder gaan dan dit: God is een geloof. Een geloof dat je in jezelf aan jezelf kunt bewijzen. Maar het is geen aantoonbaar

of bewijsbaar iets.

Wanneer ik zeg dat voor mij God bestaat, dat ik Hem ervaar en overall meen te zien als een tegenwoordigheid, als een kracht, zo is dit - zeker vanuit uw standpunt - alleen maar geloof.

En wanneer er bij u iemand komt die beweert dat er geen God bestaat kan ook deze niets bewijzen. Hij kan niet aantonen volgens de termen van het besef waarin de mensen leven, dat dit zo is en waarom dit zo is. Dien ten gevolge is hij ook een gelovige.

Je moet reeel zijn. God is geloof. God is een zekerheid die niet aantoonbaar of redelijk verklaarbaar is. Wanneer wij een beeld maken waardoor wij die onredelijke en onverklaarbare zaak voor onszelf meer benaderbaar maken is het dwaas te ontkennen, dat wij juist dit beeld zelf en vanuit onszelf scheppen.

Wanneer ik vanuit mijn standpunt - en let wel, ik zeg niet dat u mijn standpunt nu ook als het uwe dient te aangaan, want dat zou onzin zijn - kijk naar de Vader, naar Allah, naar het niets van de Boeda en naar al die beelden en betekenissen die er in de loop der tijden aan het onbekende zijn gegeven - zo moet ik wel stellen:

Ongeacht die beelden die uit meesters zijn voortgekomen, zij zijn reeds in de uiting verworpen tot menselijke beelden, scheppingen vande mens. Dan moogt u zeggen wat u wilt. Maar ik geloof niet, dat u uiteindelijk aan het trekken van deze konsekwentie zult kunnen ontkomen wanneer u werkelijkheidszin hebt.

Bezien alleen maar de verschillende heilige boeken van de godsdiensten. Dan behoeft u verder niet eens te zien. Met mij zult u dan zelfs daarin konstateren, dat de voorstelling van de godheid niets anders is dan een parafraze die de mens maakt op iets, wat zijn eigen onvolkomenheden niet bezit en gelijktijdig aan zijn ideaal en begeerten geheel voldoet.

Voldoende?

x In dit aardse tijdperk van een legio geloofsstellingen waarbij u zegt dat alles een bron heeft en dus uit het geloof komt, zo moet ik ook oonstateren, dat in het geloof datgene gemist wordt wat er is om gemist te worden.

- Welke vorm van geloof je ook neemt, ik meen, dat het één ding zal missen: de erkenning, dat het geloof alleen een benadering kan betekenen van de werkelijkheid en nimmer het enig juiste kan zijn of een enige waarheid kan bezitten in de voorstellingen die het hanteert.

Er zijn inderdaad legio geloofsvormen. Allen roepen uit: alleen wij weten het. Maar niemand weet werkelijk. Iedereen sluit de waarheid op in de kluis, het tabernakel van zijn eigen verering. Waarop men roept, wijzende op het tabernakel: ziet, dit is de waarheid - en daarmee op de uiterlijkheid en niet op de kracht, die ook hierin schuilt.

Als ik mij een opmerking mag veroorlozen: juist daarom is het zo dwaas en onzinnig dat de mensen over geloofsvormen met elkander vechten. Wat voor verschil maakt het nu uit of de de Kracht nu benoemd als Jaweh, Vader, Allah of hoe dan ook?

Uiteindelijk bedoel je allen toch hetzelfde. Wanneer je je dan om die namen, om wat regels en interpretaties met elkander gaat vechten, om joud interpretatie van die Kracht en haar regels anderen dan de vrijheid gaat ontnemen om op eigen wijze de waarheid te beleven, zo meen ik dat het geloof in feite in zijn tegendeel verkeert: het wordt in wezen een ontkenning van alle werkelijk Goddelijke krachten ten bate van een zelfgeschapen beeld. En dat beeld heeft dan met de werkelijkheid en met de Levende Kracht weinig of niets meer van doen.

Misschien neemt men mij het kwalijk wanneer ik het zo stel. Maar maakt het nu zoveel verschil dat u verveeld wordt door een dominee

of door een pastoor - wanneer zij slecht preken?

Waarom kan men niet allen te samen aan het avondmaal aanzitten? DE kern van het z.g. avondmaal is immers de agape, het liefdemaal, de erkenning van elkaar? Als dat niet mogelijk is omdat de een er een sacrament van maakt en de ander een plechtig herdenken, is er volgens mij iets fout.

En wanneer je tegen elkaar zegt dat het niet voldoende is om te erkennen dat God bestaat, maar dat je alleen juist gelooft dat b.v. Mohammed zijn profeet is, ben je dan geen idioot?

Het is de idiocy van de mens dat hij altijd weer de details tot het enig belangrijke verheft en aan de hoofdzaken daarna schouderophalend voorbij gaat. Vergeef mij dat ik dit kommentaar aan het antwoord heb toegevoegd.

x Het geloof dat gevormd is door dat wat de mens mist wat gemist moet worden. Is dat geloof niet eigenlijk de Calammens die in slaap viel en niet weet, niet wakker is.

- Dan is er iets wat de mens mist. Dat is Het geloof.

- Ik ben wat huiverig om, zelfs in het verband waarin U dit gebruikt, te spreken van Het geloof. Ik meen dat het beter is alleen maar geloof te zeggen.

U haalde adam er bij, U weet dan ook dat de Rode Adam zondigde en verdeeld werd, terwijl nu de delen weer streven naar de eenheid.

Ik meen dat je het het beste zo kunt zeggen: Wanneer de mens zijn verbondenheid leert erkennen en herkennen in al het andere verliest hij de beperking die door de tegenstelling voor hem ontstaat.

Het is de samensmelting, niet alleen van gedachten, maar van de mens zelf met de mensheid, met alle leven. Het is de intensiteit waarmee je die verbondenheid gevoelt waardoor datgene wat u zo even Het geloof noemde ontstaat.

Dit geloof kun je eenvoudig naar ik meen terug te brengen tot het besef, dat al wat ons schiedt minder belangrijk is dan datgene wat ons verbindt. En wanneer wij dit in de gaten krijgen zullen ook als vanzelf al die godsbeeldjes die wij hebben opgericht hun belangrijkheid verliezen.

Zij zijn dan zo iets geworden als de kaarsen die je met kerstmis op de schoorsteenmantel zet om een beetje sfeer te maken. En dan zeg je ook niet: die ene is de mooiste en dat is een gedraaide kaars, dus moeten alle andere hkaarsen maar weg?

Dan zeg je gewoon: ik vindt het gezellig, dat flakkeren van de lichtjes en daardoor ontstaat in mij iets wat ondanks alles een beetje spreekt van vrede op aarde.

Dat is met God ook het geval: hij dringt tot je door wanneer je al die godsbeelden alleen nog maar ziet als iets, waardoor de werkelijkheid van God beter binnen je bereik wordt gebracht.

Maar wat dan innerlijk beleefd moet worden, is dat Het geloof? Ik weet het niet. Maar het is in ieder geval een geloof dat zich niet meer te buiten gaat aan beperkingen, aan allerhande ommuringen van het eigen gelijk.

Dan is er een geloof waardoor je in al die andere dingen werkelijk het levende kunt beleven. Ik geloof dat het beleven van het levende zelf de enige mogelijkheid tot innerlijk beleven van de grote kracht betekent, een opgang, waardoor die beleving uiteindelijk ook zonder beperkingen, mogelijk is.

Is dit u voldoende?

x Ziet u verschil tussen verstandelijk begrijpen en verstaan?

- Sprekende over deze dingen kan ik dit alleen stellen in de zin van het geloof:

Begrijpen en verstaan zijn trouwens ook op aarde geheel verschillende dingen. Iedereen kan verstaan wat er in de tweede kamer wordt gezegd maar soms krijg je de indruk dat de sprekers zelf niet eens begrijpen wat het betekent.

Verstaan is: in je opnemen, tot je eigen maken. Dat is heel iets anders dan iets redelijk omschrijven. Je kunt b.v. de liefde verstandelijk ontleden. Maar dan blijft er toch altijd nog iets over, wat je niet kunt omschrijven en ook niet geheel zult kunnen begrijpen, tenzij jijzelf die liefde kent.

Er is iets wat geheel niet omschrijfbaar is in redelijke termen: dat mensen ondanks alle z.g. chemische en biologische reacties een band vinden die niet meer gebroken kan worden, ook niet door tijd of afstand.

Er is dan een band die werkelijk blijft bestaan, niet alleen maar als een illusie, als een waanbeeld, maar als een wezenlijk contact waardoor men elkaar blijft aanvoelen. Iets wat niet redelijk te verklaren en te begrijpen valt.

En toch kun je het wezen van de liefde pas verstaan wanneer je dit één zijn, dit geestelijk contact ervaren hebt. Maar beleef je het, dan kun je het weer niet redelijk omschrijven.

Er ligt dus volgens mij in deze zin wel degelijk een groot verschil tussen redelijk denken en verstaan.

Overigens valt mij wel op, dat er maar weinig protest rijst. Ik heb toch niet alleen open deuren ingetrapt?

x U hebt gesteld dat god dood is, altans de god die wij ons door beelden hebben geschapen. Maar elke tijd maakt weer zijn nieuwe beelden. Ziet u niet, dat er door de tijden enoeg vooruitgang geboekt wordt, zodat wij steeds een stapje nader komen tot de werkelijke God?

Mogelijk is een atheïst er op het ogenblik dichter bij

- Een atheïst spreekt in ieder geval de waarheid wanneer hij van god zegt: ik ken hem niet. Zodra hij echter verder gaat en zegt: dus bestaat hij niet, zo matigt hij zich een oordeel aan over dingen waar hij ook niets vanaf weet.

U stelt: er is toch enige vooruitgang. Menselijk gezien hebt u gelijk omdat wij komen van een natuurgodendom tot een vorm van geestelijk algodendom, vandaar de mensheid zien komen tot een eengodendom, vandaar zien komen tot een algemeen vader begrip, wat toch weer iets anders is dan de ene stamgod.

Mogelijk zouden wij daaruit verder moeten gaan en komen tot de god die leeft in elke mens. Het zou mij verwonderen wanneer dit beeld in de periode van aquarius geen rol zou gaan spelen.

Als godsbegrip is het veel vager dan al het voorgaande, maar ook wel weer een veel meer omvattend begrip. Zo gezien kun je dus stellen, dat er een zekere evolutie te vinden is in de wijze, waarop mensen God zien.

Aan de andere kant vraag ik mij af of een mens die eens een heidense god met volle aandacht en intentie heeft **aangeropen niet** even dicht of dichter bij de werkelijkheid is gekomen dan degene die in de meer de waarheid benaderende vaagheid niet de kans en concentratie kan vinden om innerlijk de God te ontmoeten.

Ik geloof - u ziet het, ik ben ook een gelovige - werkelijk dat het onbekende, de eerste oorzaak of hoe je het wilt noemen, voor elke mens en in iedere tijd kenbaar kon worden, dit ongeacht de beelden waarin men over het algemeen de godheid pleegt te benaderen en vereren.

Ik meen, dat het beeld op zich in feite een bijkomstigheid wordt zodra voldoende intentie en concentratie wordt opgebracht. Wel meen ik dat het steeds meer erkennen van een meeromvattend godsbeeld duidelijk maakt, dat de mens de grenzen van zijn eigen beperkingen enigszins verbreekt.

Ik meen dat hij daardoor- altans volgens mij - gaat beantwoorden aan zijn geestelijke mogelijkheden. Indien u had gesteld te geloven dat de grens tussen de werelden van de geest en die van de mens steeds minder scherp getrokken schijnt te worden ben ik geneigd ja te zeggen.

Te zeggen, dat de mensheid als geheel evolueert lijkt mij strijdig met de functie van het stofbestaan zoals ik deze meen te kennen. Luister, ik heb een boer gekend, die Januarius aanriep zoals hij vroeger ongetwijfeld Balder aangeroepen zou hebben. I veranderen namen en stellingen daardoor verandert nog het menselijke karakter, het menselijke wezen nog niet opeens en geheel.

In een nieuwe tijd met een nieuw godsbeeld blijft het nog de vraag of hierdoor de mens ook werkelijk en juist tot het werkelijke wezen van God zou kunnen doordringen. Een vraag waarop ik werkelijk geen antwoord zou weten.

x Ik neem toch aan dat het de bedoeling is van het menselijke bestaan dat er vooruitgang geboekt wordt.....

- Maakt u geen fout? Laat ons stellen dat de aarde de 4e klas van een school is. U vraagt mij nu of het niet de bedoeling is, dat u alle klassen van de school verder in dit lokaal zult doorlopen.

Mijn antwoord is neen. Want je gaat over. Of, om het anders te stellen: het menszijn is een fase van bewustwording. De persoonlijkheid, de entiteit, kan van de ene fase naar de andere, van de ene klas naar de andere overgaan zonder dat dit noodzakelijkerwijs inhoud, dat hier het geheel van het leerproces fasen vertoont die verder gaan dan het feitelijke leerprogramma dat voor een planeet - of een klas - bestaat.

Ik geef u dit ter overweging. Ik weet wel, dat de mens zichzelf maar al te graag als de kroon van de schepping ziet. Maar wanneer je die kroon eens op de keper beschouwt blijkt een groot deel van zijn kostbaarheid nep te zijn.

x Toch kun je zeggen dat de mogelijkheid om te groeien toeneemt al is het maar omdat je steeds meer boeken tot je beschikking hebt.....

- Op korte termijn denkende hebt u geheel gelijk. Maar ik zet daar dan toch wel even iets anders tegenover:

De mens had al eens eerder zeer veel wijsheid vergaard. Een van de grootste bibliotheken stond toen in Alexandrie. De boeken zijn verbrand en een groot deel van de daar opgeslagen kennis is daarmee verloren gegaan.

En in het verleden in Turijn en later in Neurenberg heeft men toch ook zoveel boeken verbrand? En niet alles, wat daar in vlammen opging bestaat nu nog verder. Want er waren enkele unica, die men met de beste wil niet meer geheel kan reconstrueren.

De mensheid gaat altijd door fasen heen die soms positief, soms negatief zijn wanneer je dezen vanuit het huidige standpunt beziet. Je klimt omhoog, wordt steeds meer bewuster, verwerft steeds meer kennis en blijkt gelijktijdig over steeds minder begrip te beschikken.

De mens gaat zich dan specialiseren tot hij op de duur alles weet over een enkel atoom, maar niets meer weet van of begrijpt van de wereld waarin hij leeft.

Er komt dan een ogenblik dat juist daardoor men in die wereld geen weg meer weet te vinden. Dan veroorzaakt de mens rampen, verbrandt hij boeken, gaan gehele beschavingen ten gronde. Bedenk, dat ook Atlantis eens aan zichzelf ten gronde is gegaan.

Alles wat vande kennis van eens nog overblijft is dan een vage overlevering, een reeks van verhalen, sprookjes, legenden. En al die boeken waarop u nu zo trots bent zijn dan al lang vergaan tot stof in de tijd en zelfs van de grote steden zinn hoogstens enkele ruinen overgebleven die later, wanneer de nieuwe mensheid opnieuw haar opgang begint

weer aandacht krijgen en door nieuwsgierige archeologen zullen worden opgegraven.

Men zal zich verwonderen en mogelijk niet alles geheel begrijpen. Wat een beschaving ging ten onder. De mensheid bouwde een nieuwe beschaving op, mogelijk wat anders dan voorheen.

Telkenmale bereikt de mensheid een top, telkenmale blijkt ook dat de mens op aarde nog niet verder kan komen omdat de mens nu eenmaal altijd weer streeft naar meer en meer gedetailleerde kennis. En toch kan hij maar een beperkte hoeveelheid kennis omvatten zonder het overzicht te verliezen.

De mensen zouden moeten leren streven naar synthese. Dan eerst zouden de boeken, en hun latere vervangers werkelijk zin krijgen en zou volgens mij inderdaad de mogelijkheid bestaan dat vastgelegde kennis in zo grote mate bewaard blijft dat zij niet meer geheel teloor zal kunnen gaan.

In uw dagen kent u nog een rest van een herinningswerk dat in een ver verleden gebruikt werd om synthese mogelijk te maken ook wanneer men geen grote hoeveelheid kennis - naslagwerken zoudt u nu zeggen - ter beschikking had. Dat is de tarot en, nader precisierende, de egyptische tarot.

Deze tarot of rota is n.l. een eenvoudige maar alle fasen aanduidende omschrijving van een menselijke cirkelgang zoals die welke ik u nu ter overweging probeer voor te leggen. In wezen behelst zij de geschiedenis van de mensheid. Opgang, ondergang en weer opgang komen ook hierin tot uiting.

Begrijpelijk, wat dit is eigen aan alle bestaan in de materie. Vergeet echter niet, dat er een deel van het ik ook zonder materie blijft voortbestaan.

Leeft dit deel van het ik een peil bereikt waarop begrip mogelijk is - erstaan zei u zo even - is een terugkeer naar de aarde zinloos en kan niet verder gaan op een andere wijze of op een ander niveau, ja desnoods op een andere wereld in het al die mogelijkheden tot verdergaan biedt de enige oplossing zijn.

Voldoende?

x Kunt u iets meer zeggen over de tarot?

- Zij maakt geen werkelijk deel uit van ons onderwerp. Heel kort en simpel gezegd:

De oorspronkelijke tarot bestaat uit een aantal godsfiguren en glyphen. Het geheel daarvan kan op een zodanige wijze worden gearrangeerd, dat elke relatie met de krachten van de natuur, de kosmos, het zijn kan worden uitgedrukt.

Door dit groeperen kan de kennis, die latent in de mens aanwezig is, worden gewekt en zo nodig in een nieuw kader worden saamgevat. Het gevolg is dat men steeds meer komt tot een synthese van eigen inhouden en zo tot een steeds duidelijker en konsekwenter benadering van de kosmos, de geest, eigen ik en de wereld waarin men leeft.

Elk symbool is echter zo gekozen, dat het ook onmiddellijk gereleerd is aan bepaalde gebieden van kennis, zoals die in die tijd bestond. Hierdoor werken de afzonderlijke beelden als geheugensteuntje.

Ik spreek nu over andere kaarten als die welke voor het waarzeggen als "de echte tarot" worden aanbevoelen door madame le Plessis, madame le normand en hoe zij zich verder noemen.

Vreemd overigens, dat er zoveel madames voor komen bij het kaartleggen. Oorspronkelijk meende ik, dat madames alleen bij een geheel ander beroep een grote rol speelden. Maar nu moet ik toe geven, dat dit bij kaartenwichelarij kennelijk evenzeer het geval is.

Deze waarzegkaarten bedoel ik nog niet, ook niet de z.g. franse en spaanse tarot, maar de onvervalste oud egyptische tarot, die dan ook

sterk afwijkt van de z.g. parijse tarot, al dan niet met bijvoegingen. De parijse versie is de eerste gedrukte versie van de tarot zoals u die in deze DAGEN NOG KENT. Voldoende?

Dan ik nog even. Ik heb ik de inleiding werkelijk mijn best gedaan u allen geestelijk even door elkaar te schudden. En niet zonder redenen. Want God is iets, wat je beleven moet. Daarbij gaat het niet om de vraag of je gelijk hebt met je stellingen of niet, maar of je contact hebt met de krachtbron danwel niet.

Juist daarom is het belangrijk dat men begrijpt, dat de voorstelling die men zich van god maakt uiteindelijk maar een bijkomstigheid is. Zoals het weinig uitmaakt welk model telefoon u gebruikt, zolang u maar daardoor met anderen kunt spreken. En uw godsbeeld is niet veel meer dan een telefoon naar de oneindige en niets meer.

De kracht waarmee wij spreken begrijpen wij niet geheel, het proces kennen wij niet, zo min als iemand die opbelt precies weet hoe dit verloopt en welke factoren bij de verbinding een rol spelen.

Vraag u niet af, hoe het wonder gebeurt, maar ontvang de kracht, de vreugde die een contact met God tengevolge heeft. Spreken met God is een je concentreren op het onbekende, spreken - bidden - en dan in stilte wachten op een antwoord, waaraan wij zelf dan weel vorm en inhoud moeten geven indien wij het voor onszelf of anderen tot uitdrukking willen brengen.

Wanneer wij de werkelijkheid van de levende kracht zoeken, zoek dan niet te ver weg. Kijk niet naar de hemel, God leeft ook in u. Niet als gedaante, stem, maar als een soort kracht.

Wat die kracht voor je doet, wat zij betekenen kan voor je ligt voor een heel groot deel aan jezelf. Wanneer je echter die kracht in jezelf eenmaal hebt leren ervaren zul je haar ook in anderen beter leren herkennen.

Mensen die hun geloof vooral beleven aan de hand van uiterlijkheden zoeken gemeenlijk eerder de duivel te vinden in anderen. Zij die in zich het licht kennen zoeken naar God in de ander. Dat is het grootste verschil.

Altijd, maar zeker in deze dagen is het nodig, dat de mensen zoeken naar God ook in de ander. Niet met veroordelen en beoordelen. Dat heeft geen zin, uiterlijkheden zijn niet saillant. Het gaat om het licht dat in U is en de wijze, waarop u dit ook in anderen leert beseffen en wekken. Pas wanneer de mensen hiertoe komen is er voor hen een werkelijk en steeds intenser beleven van de onbekende kracht mogelijk. En het is belangrijker God te beleven dan een god te aanbidden.

Waarin u nu moet gaan geloven? Ga ter kerke zoals u gedaan hebt, geloof zoals u altijd al gedaan hebt. Maar besef dat de vorm op zich geen betekenis van belang bezit. Zij is alleen een weg die u kiest om het hogere te bereiken. Zoek naar het licht, niet naar bevestiging van de leer. Dat is alles.

Deel uw kracht met anderen en beheers hun denken niet. Leven zij, doen zij anders dan U? Het is niet belangrijk. Zolang er maar licht in hen schuilt.

De levende kracht is overal en altijd. Wij moeten haar leren beleven en erkennen. Het resultaat is geen godsdienst, maar een erkenning die verder gaat dan welk beeld de mens zich ook kan scheppen van zijn god. Het is een indrinken van alle tijden in jezelf terwijl seconden, uren, dagen wegtikken. Dat is de weg.

In de eenheid met alle dingen vindt u de kracht waaraan u de Ene kunt herkennen. Waar die kracht bestaat is een begrip dat alle weten te boven gaat.

Goeden avond.

(iets bekort)

d.d. 2 januari 1981